

35. Tiistaina 11 päivänä huhtikuuta 1989

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi raastuvanoikeudesta annetun lain muuttamisesta 993
Hallituksen esitys n:o 67/1988 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 4
Suuren valiokunnan mietintö n:o 28

2) Ehdotus laiksi maistraatista annetun lain muuttamisesta „
Hallituksen esitys n:o 89/1988 vp.
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 2
Suuren valiokunnan mietintö n:o 29

3) Ehdotus laiksi tullitariffilain liitteenä olevien tullitariffin ja teollisuustulliluettelon muuttamisesta „
Hallituksen esitys n:o 188/1988 vp.
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5
Suuren valiokunnan mietintö n:o 30

4) Ehdotus laiksi tullitariffilain liitteenä olevien tullitariffin ja teollisuustulliluettelon muuttamisesta „
Hallituksen esitys n:o 238/1988 vp.
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6
Suuren valiokunnan mietintö n:o 31

5) Ehdotus laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa eräät valtion teollisuuslaitokset perustettaville osakeyhtiöille annetun lain muuttamisesta 994
Hallituksen esitys n:o 15
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 10
Suuren valiokunnan mietintö n:o 32

Siv.
6) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta 999

Hallituksen esitys n:o 20
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11
Suuren valiokunnan mietintö n:o 33

Siv.
7) Ehdotukset laiksi tulo- ja varallisuusverolain 57 §:n muuttamisesta 1000

Hallituksen esitys n:o 21
Lakialoite n:o 17
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12
Suuren valiokunnan mietintö n:o 34

8) Ehdotukset laeiksi kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain 8 ja 9 §:n sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 248/1988 vp.
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3
Suuren valiokunnan mietintö n:o 35

9) Ehdotus laiksi Tammisaaren saariston kansallispuistosta 1001
Hallituksen esitys n:o 244/1988 vp.
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4
Suuren valiokunnan mietintö n:o 36

Ainoa käsittely:

10) Valtioneuvoston kertomus toimenpiteistä työllisyyslain soveltamisessa vuonna 1987 „
Mainittu kertomus (K n:o 11/1988 vp.)
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 5

Ensimmäinen käsittely:

11) Ehdotukset laiksi tullitariffeja ja kauppaa koskevaan yleissopimukseen lii-

	Siv.		Siv.
tettyyn Suomen tullimyyntiluvutluetteloon tehdyn muutoksen hyväksymisestä ja laeiksi tullitariffin, tuontimaksulain ja elintarviketuotteiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta 1010 Hallituksen esitys n:o 214/1988 vp. Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 14 12) Ehdotus laiksi Kreikan kanssa sosiaaliturvasta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä „ Hallituksen esitys n:o 4 Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 15 13) Ehdotus laiksi rakennuslain muuttamisesta „ Hallituksen esitys n:o 229/1988 vp. Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5 14) Ehdotus laiksi merimiesten palvelu- ja opintotoiminnasta annetun lain 4 §:n muuttamisesta 1012 Hallituksen esitys n:o 26 Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 6 Esitellään: 15) Hallituksen esitys n:o 39 laiksi atomivastuulain muuttamisesta 1013 16) Ed. Jokisen ym. lakialoite n:o 31 laiksi atomivastuulain muuttamisesta ... „ 17) Ed. Laineen ym. lakialoite n:o 26 laiksi asunto-osakeyhtiöstä annetun lain 8 §:n muuttamisesta „ Pöydällepanoa varten esitellään: 18) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksestä laiksi ulkomaanedustuksen siirtymisvelvollisten virkamiesten puolisoille maksettavasta erityiskorvauksesta (HE n:o 81/1988 vp.) .. „ 19) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksestä laiksi öljyjätämaksusta annetun lain muuttamisesta (HE n:o 31) „ 20) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 16 hallituksen esityksestä Suomen liittymiseksi Euroopan neuvostoon (HE n:o 17) „		21) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 17 hallituksen esityksestä laiksi Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta (HE n:o 18) 1013 Puhetta johtaa puhemies S o r s a. Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Hetemäki-Olander sekä edustajat Alaranta, Alho, Björklund, Hautala, Häkämies, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jansson, Jokinen, Juhantalo, Järvisalo-Kanerva, Laurila, Louekoski, Mäkelä, Nieminen, Niinistö, Ollila, Pekkarinen, Perho, Pokka, Salolainen, Seppänen, Uosukainen ja Vennamo. Ilmoitusasiat: Lomanpyynnöt Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävän vuoksi ed. Salolainen sekä yksityisasioiden takia edustajat Alaranta, Häkämies, Juhantalo, Järvisalo-Kanerva, Louekoski, Ollila, Pekkarinen ja Pokka, tämän kuun 13 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Björklund ja Hetemäki-Olander sekä 14 päivään virkatehtävien takia edustajat Jansson, Jokinen ja Laurila sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Jaakonsaari, Niinistö, Perho ja Uosukainen. Uusia hallituksen esityksiä Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan huhtikuun 7 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 41, 42, 45 ja 46, jotka nyt on edustajille jaettu. Eduskunnan tietoon saatettu asetukset Puhemies: Ilmoitetaan, että valtion virkojen täyttämistä eräissä tapauksissa ja eräiden asetusten toimeenpäättämisestä eduskunnalle 24	

päivänä lokakuuta 1986 annetun lain 2 §:ssä säädettyssä tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut valtion virkamieslain nojalla 23 päivänä maaliskuuta 1989 annettu

Asetus posti- ja telelaitoksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 41, 84 ja 111. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Kortesalmi: Herra puhemies! Ilmoitan suuren valiokunnan jäsenille, että suuri valiokunta kokoontuu normaalisti huomenna kello 13; käsiteltävänä seitsemän asiaa.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi raastuvanoikeudesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 67/1988 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 4
Suuren valiokunnan mietintö n:o 28

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi maistraatista annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 89/1988 vp.
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 2
Suuren valiokunnan mietintö n:o 29

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi tullitariffilain liitteinä olevien tullitariffin ja teollisuustulliluettelon muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 188/1988 vp.
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5
Suuren valiokunnan mietintö n:o 30

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi tullitariffilain liitteinä olevien tullitariffin ja teollisuustulliluettelon muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 238/1988 vp.
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6
Suuren valiokunnan mietintö n:o 31

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa eräät valtion teollisuuslaitokset perustettaville osakeyhtiöille annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 15

Valtiovainvaliokunnan mietintö n:o 10

Suuren valiokunnan mietintö n:o 32

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Laaksonen: Herra puhemies! Nyt on kolmannessa käsittelyssä hallituksen esitys eduskunnalle valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa eräät valtion teollisuuslaitokset perustettaville osakeyhtiöille annetun lain muuttamisesta, joka tarkoittaa siis sitä, että Outokummun valtiosuus tulaisiin laskemaan 51 %:iin. Asian kaikissa käsittelyvaiheissa SKDL:n eduskuntaryhmä on tuonut käsityksensä ja kantansa esille siitä, että näin ei pitäisi menetellä. Me pidämme valitettavana sitä, että valtionyhtiöitä yksityistetään, niitä pörssitetään ja että valtionyhtiöiden toimintatapaan askeleita kasinotalouden suuntaan tulee mukaan.

Me olemme myös asian käsittelyn yhteydessä tuoneet esille ne ongelmat, jotka syntyivät Outokummun osalta silloin, kun yhtiö joutui avoimeen konfliktiin ns. eläkepommein yhteydessä. Tätä asiaa ja sen purkamista koskien eduskunta käsitteli täällä taannoin erillisen lain, jossa säädettiin yhtiön henkilökunnalle tulevat osakkeet tietyllä tavalla verovapaiksi. Eduskunta hyväksyi tuon hallituksen esityksen silloin yksimielisesti, mutta luulen niin, että kansanedusta-

jilla ei ollut täyttä kuvaa tai käsitystä siitä, mihin tämä toteutuessaan johtaa.

Nyttemmin on käynyt selvästi ilmi se, että yhtiön johto on suorittanut varsinaisen osakesalkukaappauksen yli 20 johtajan saadessa yli miljoonan markan osakesalkun niistä menetyksistä, jotka eläke-etujen osalta tulivat.

Me olemme myös tuoneet esille valtiovainvaliokunnan mietinnön liitteessä ne epäkohdat, jotka koskevat yhtiön jo eläkkeellä olevia työntekijöitä ja toimihenkilöitä. Aikaisemman järjestelmän mukaan yhtiöstä voi jäädä 52 vuoden iässä 50 %:n palvelusvuosieläkkeelle. Nyt samassa yhteydessä, kun työssä oleville ja johtajille eläkejärjestely toteutettiin, toteutui myös valitettavasti jo yhtiöstä eläkkeellä olevien 4 000 työntekijän ja toimihenkilön osalta varsin oleellinen heikennys. Tästä ei ollut eduskunnassa kenelläkään tietoa, että näin tulee tapahtumaan. Tämä heikennys, joka koskee 4 000 toimihenkilöä ja työntekijää, on vuositasolla noin 200 miljoonaa markkaa. Tästä kärsivät nimenomaan kaikkein pienituloisimmat eläkeläiset huomattavasti.

Meidän mielestämme olisi ollut kohtuullista, että nyt käsiteltävän asian yhteydessä olisi voitu vielä palata asiaan ja että hallitus kaikilta osin selvittäisi ne epäkohdat, jotka nimenomaan eläkeläisiä koskevat.

Totean lyhyesti vielä sen, että eläkeläisten menetyksen indeksileikkauksen osalta johtaa kuuden vuoden aikana siihen, että yhden vuoden eläketulo jää kokonaan saamatta. Sen vuoksi, herra puhemies, me laitoimme valtiovainvaliokunnan mietintöön liitettyyn vastalauseeseen asiaa koskevan nimenomaisen toivomuksen, että olisimme edellyttäneet hallitukselta toimenpiteitä asian selvittämiseksi. Nyt olen saanut kuulla, että eduskunnan puhemiesneuvosto tänään asiaa käsiteltyään on päättänyt siihen, että tämä asia valitettavasti ei ole tulossa tässä salissa äänestykseen, joten näiltä osin en ehdotusta tee.

Sen sijaan, herra puhemies, kantojemme mukaisesti ehdotan, että me kolmannessa käsittelyssä hylkäämme hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Laaksosen ehdotusta.

Perusteluna totean kantaani vaikuttaneen ratkaisevasti sen keskustelun, joka eduskunnassa käytiin viime perjantaina. Silloin ministeri Suominen varsin hyvin osoitti sen, kuinka tarvi-

taan todellista valtaa valtionyhtiöissä, jotta voi antaa mm. aluepolitiikan hoitamiseen liittyviä velvoitteita. Mielestäni tuota vallan menetystä ei pidä mahdollistaa missään tilanteessa, ja tämän vuoksi tämän laatuksena lakiehdotus ei ole hyväksyttävissä oleva. Sen sijaan muuten minulle ei ole mitään sitä vastaan, että yksityinen lohko sijoittaa valtionyhtiöihin varojaan, kunhan vain ei vaaranneta tilannetta, että ehdoton enemmistövalta valtionyhtiöissä säilyy.

Ed. L a i n e: Herra puhemies! Valtionyhtiöillä on Suomessa ollut tärkeä merkitys mm. seuraavista syistä: Ne ovat monipuolistaneet ja kehittäneet Suomen tuotantorakennetta. Ne ovat kehittäneet Suomen ja Neuvostoliiton välistä kauppaa ja yhteistyötä. Ne ovat tasapainottaneet myös maan alueellista kehitystä. Niihin on sisältynyt ainakin periaatteessa mahdollisuus järjestää työolot inhimillisemmiksi kuin yksityisen pääoman työpaikoissa.

Esimerkkinä tämän tyyppisistä asioista ovat eläke-edut, joita nyt ollaan romuttamassa, kuten mm. Outokummun esimerkki kertoo. Outokumpu ollaan viemässä yksityisten armoille suurelta osin. Valtionyhtiöitä viedään pörssiin. Eikö tälle pörssittämislle ole vaihtoehtoa?

Tärkein kritiikki valtionyhtiöiden pörssiin menoa vastaan on ehkä se, että sille on olemassa realistinen vaihtoehto. Valtionyhtiöiden rahoitus ja kehittäminen on täysin mahdollista hoitaa ilman pörssiin viemistä. Hallitus näyttää tästä asiasta kyllä olevan esityksen perusteluista päätellen, siis myös tämän esityksen perusteluista päätellen, täysin toista mieltä, sillä hallituksen esityksen perusteluissa sanotaan, että valtion ja valtionyhtiöiden ei ole mahdollista turvata pääomahuoltoa muuten kuin tällä yksityistämisen linjalla, omistussuhteiden muuttamisen linjalla.

Voikin kysyä, eikö valtio tee todella hölmösti, ellei se sijoita osakepääomia omiin yhtiöihinsä nyt, kun myös yksityinen pääoma on käytöksellään vahvistanut, että sijoitukset ovat kannattavat. Esimerkiksi ne osakepääomien korotukset, joita demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmän taholta tehtiin mm. viime budjettikäsittelyssä, olisivat olleet siis täysin perusteltuja ja realistisia myös rahoituksen suhteen. Kun viime istunnossa puhuin siitä, että ed. Mäki-Hakola voisi mennä peilin eteen katsomaan, missä ovat valtionyhtiöiden kehittämisen vastustajat, minä en puhunut vain 20 vuoden takaisista toimista, joissa ed. Mäki-Hakola sil-

loinkin oli mukana, vaan puhuin mm. viime budjettikäsittelystä. On siis näinkin tuoreita tekoja, jotka osoittavat sanojeni oikeutuksen.

Valtionyhtiöt voivat käyttää rahoitukseensa tietysti myös lainoja kuten tähänkin saakka. Ei kaikkea rahoitusta minkään yrityksen kannata hankkia osakepääomana. Jos valtion on välttämättä päästävä mukaan harmaan rahan markkinoille, miksi asiaa ei sitten hoidettaisi valtion obligaatioita liikkeelle laskemalla? Siten saattavia varoja voitaisiin käyttää vaikkapa juuri valtionyhtiöiden kehittämiseen. Siten valtionyhtiöiden säilyminen tosiasiallisesti, eikä vain muodollisesti julkisessa päätösvallassa turvataisiin.

Herra puhemies! Viitaten siihen, mitä demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmän taholta on tämän asian aikaisemmissa käsittelyvaiheissa lausuttu ja myös tänään, kannatan myös ed. Laaksosen tekemää hylkäys ehdotusta.

Ed. T e n n i l ä: Herra puhemies! Pyrkimys yksityistää valtionyhtiöitä on kaikkialla uusoikeistolaisen politiikan keskeisiä piirteitä. Tämä on nähtävissä kaikkialla siellä, missä uuskonservatiiviset, uusoikeistolaiset, voimat ovat nousseet johtoon. Amerikan yhdysvalloissa tosin ei ole ollut näkyvillä valtionyhtiöiden yksityistämistä, mutta se johtuu vain siitä, että USA:ssa ei ole juuri mitään yksityistettävää, koska siellä valtion sektori kaikinensa ja julkisenkin sektori on heikko. Sen sijaan Thatcherin Englannissa on yksityistetty ja on yksityistetty hyvin rajusti tämän uusoikeistolaisen hallituksen kaudella. Myös Ranskassa uusoikeistolaisen voimien noustua valtaan valtionyhtiöitä yksityistettiin ja tämä linja löi sielläkin läpi.

Valtionyhtiöt ja -laitokset sopivat kyllä tietyissä puitteissa kapitalismiin myös oikeistolaisessa ajattelussa. Siinäähän lähdetään siitä, että valtio voi hyvin hoitaa ja on aivan sopivaakin ja välttämätöntäkin, että valtio hoitaa tietyt perusrakenteet, rakentaa energian tuotannon, kuljetusjärjestelmät eli sijoittaa rahaa kaikkeen semmoiseen, missä vaaditaan todella suuria investointeja ja joissa tuotto sijoitetulle pääomalle on hidas tai pieni.

Meillä Suomessa on poikkeuksellisen vahva valtionyhtiöiden sektori ja tälle on historiallinen selityksensä. Meillä valtionyhtiöitä on käytetty aluepolitiikan välineinä aivan selvästi, ja voidaan nähdä, että koko Pohjois-Suomen teollistaminen on perustunut juuri valtionyhtiöiden toiminnan sinne ulottamiseen ja niiden toimin-

tojen laajentamiseen. Tänä päivänäkin pohjoisen Suomen koko keskeinen teollisuus on valtionyhtiöiden teollisuutta. Rautaruukki, silloin aikoinaan Typpi Oy, Veitsiluoto, Outokumpu-osakeyhtiö, kaikki ne ovat selvän aluepoliittisen päätöksenteon ja aluepoliittisen ajattelun tuloksia tässä maassa, ja ne ovat osaltaan muodostaneet meille keskimääräistä laajempaa valtionyhtiöiden sektoria.

Kun tätä linjaa vedettiin aikoinaan, yhtenä keskeisenä perustana olivat presidentti Kekkonen, aikaisemmin pääministeri Kekkosen, linjanvedot siitä, miten pohjoinen Suomi teollistetaan. Kommunisteilla on ollut aina toinen keskeinen rooli, kun valtionyhtiöiden roolia on korostettu aluepolitiikan välineistössä keskeisenä tekijänä.

Meillä on siis keskimääräistä vahvempi valtion sektori, ja nyt sitä on lähdetty yksityistämään ja nimenomaisesti hyvin suomalaisen mallin mukaisesti. Valtionyhtiöitä viedään pörssiin ja sitä kautta niitä yksityistetään. Alkuvaiheessa vedetään 51 %:n rajoja, mutta kukapa sen takaa, että niissä sitten pysytään.

Minusta on aivan johdonmukaista, ymmärrettävää ja käsitettävää, että kokoomus on yksityistämässä valtionyhtiöitä, mutta että sosiaalidemokraatit Suomessa ovat siinä mukana, sitä minä en käsitä ollenkaan, enkä kyllä ymmärrä myöskään sitä, että keskustapuolue lähtee, niin kuin arvelen, nyt Outokumpu Oy:ssä yksityisten asemaa vahvistamaan ja valtion asemaa heikentämään. Tästä nimittäin seuraa välittömästi se, että valtionyhtiöiden, tässä tapauksessa Outokumpu-osakeyhtiön, aluepoliittinen rooli heikkenee, sen mahdollisuudet tehdä aluepolitiikkaa heikenevät.

Pörssissä toimitaan, pörssiyhtiöt toimivat, niin kuin Pörssi edellyttää, eli tähdätään vain mahdollisimman suureen voittoon, että saadaan yksityiset osakkeenomistajat kiinnostumaan firmasta ja sen osakkeista. Ei voida ottaa mitään muita velvoitteita, ei aluepoliittisia velvoitteita, ei työllisyyspoliittisia velvoitteita. On toimittava mahdollisimman suuren voiton saamiseksi.

Pörsittäminen ja yksityisten mukaantulo siis muuttaa heti alkuunsa valtionyhtiöiden roolia, ja se on erityisesti aluepolitiikan kannalta nyt ensimmäisessä vaiheessa äärettömän kielteistä. Jo tämä riittää meille perusteluksi hylätä lakiehdotus. Ylipäättäänkin olemme valtionyhtiöiden yksityistämistä vastaan. Olemme päinvastoin sitä mieltä, että valtionyhtiöiden toimintaa tulee

tehostaa ja valtionyhtiöiden toiminta tulee ulottaa myös uusille aloille, sillä valtionyhtiöihin sisältyy kuitenkin yhteiskunnallisen ohjauksen mahdollisuus, jos sitä halutaan käyttää.

Herra puhemies! Outokumpu-osakeyhtiön osalta on vielä kertaalleen palattava myös noihin eläkejärjestelyihin, vaikka niistä ei kuulemasta saa täällä äänestää. Outokumpu-osakeyhtiössähän keskimääräistä paremmat eläke-edut vaihdettiin osakkeisiin. Tuossa yhteydessä Outokumpu-osakeyhtiön johtajista tuli miljoonamiehiä. Esimerkiksi pääjohtaja Pertti Vuotilaisella on nyt hallussaan eläkeosakesalkku, jonka arvo on jo 2,4 miljoonaa markkaa. Minusta on törkeätä tällainen peli, jossa firman johtajat tekevät itsestään miljoonamiehiä eläkejärjestelyjen yhteydessä.

Häviäjiä aina on, kun on voittajia. Kun Outokumpu-osakeyhtiön johtajat ovat tehneet itsestään miljoonamiehiä, häviäjiksi osoittautuvat Outokumpu-osakeyhtiön eläkeläiset, jotka kokonaan ohitettiin, kun järjestelyjä tehtiin mutta jotka nyt ovat menettämässä erittäin paljon eläke-etuuksistaan, sillä eläkeindeksiä on huononnettu. Näin se aina on. Kun joku ottaa, joku toinen menettää. Nyt ottajia ovat olleet pomot, ja eläkeläiset ovat niitä, jotka häviävät.

Herra puhemies! Me olemme hylkäämässä ehdotusta siitä, että yksityiset saavat Outokumpu-osakeyhtiöstä haltuunsa mahdollisesti jopa 49 % ja että jatkossa se voi mennä kokonaan yksityisille. Me ehdotamme muiden vasemmistoryhmien tai täällä jo esiintyneiden vasemmistoryhmien edustajien tavoin tämän lakiesityksen hylkäämistä.

Me myös vaadimme, että oikeuskansleri selvittää tämän eläkejärjestelyn vielä kertaalleen. Pitää saada selvyys siihen, harhauttiko Outokumpu-osakeyhtiön johto eduskuntaa, työntekijöitä ja eläkeläisiä tahallaan. Meille annettiin väärää tietoa eduskuntaan, kun eläkejärjestelmä muutettiin. Luotiin kuva siitä, että Outokumpu-osakeyhtiö on jossakin katastrofitilanteessa. Kuitenkin viime vuoden voitto oli 1 200 miljoonaa markkaa. Kyllä tämä asia pitää selvittää. Eihän me nyt voida vain katsella, kun todellakin valtionyhtiön johto itsestään miljoonamiehiä tekee huonontamalla samalla jo eläkkeellä olevien asemaa.

Ed. Virolainen: Herra puhemies! Ed. Tennilä vielä tässä kolmannessa käsittelyssä mahtipontisesti arvostelee kaikkia niitä, jotka ovat hyväksymässä eräiden kannattavien val-

tionenemmistöisten yhtiöiden menon Pörssiin, jotta ne saisivat myös muita vapaita varoja investointeja varten eikä kaikkea tarvitse antaa valtion varoista, budjettivaroista, eli veronmaksajien varoista. Edustaja Tennilä syytti meitä kaikkia, jotka olemme SKDL:n ja devan ulkopuolella ja luetteli sitten esimerkkejä siitä, miten valtionyhtiöitä ja valtion yrityksiä on yksityistetty.

Minä kysyn ed. Tennilältä, miksi te jätitte mainitsematta Neuvostoliiton, jossa sama pyrkimys on käynnissä jopa niin, että kun minä olin helmikuussa Petroskoissa, niin siellä sanottiin, että he hakevat yksityisiä viljelijöitä, jotka ottaisivat kolhoosien ja sovhoosien maita, ja katsovat, että ne yksityisessä viljelyssä kannattavat paljon paremmin kuin muualla. Mitä varten pitää esittää tällaista yksipuolista propagandaa, ed. Tennilä, ettei kerrota, niin kuin asia maailmassa on?

Ed. Gustafsson: Herra puhemies! Käydystä keskustelussa useammassa eri yhteyksissä on tämä valtion osuus, 51 %, tullut mielestäni käsiteltyä yksipuolisesti. Erityisesti ed. Tennilän puheenvuoron jälkeen sopii todeta se, että tässä on takana valtiokäsitys, joka pitää sisälleen sen ajatuksen, että valtio on aina hyvä, ja se on jotenkin objektiivinen omistaja.

Meillä sosialidemokraateillakaan ei ole tämän asian suhteen mitään lopullista totuutta hallussamme, mutta meillekin on tuottanut vaikeuksia se, että joskus Suomessa voi olla hallitus, joka on porvarillinen, yksinomaan porvarillinen, ja sen seurauksena esimerkiksi valtion omistuksen osuus ja määrä voi saada esimerkiksi eri ministeriöissä tulkintoja, jotka vaarantavat tämän hyvin niukan yksinkertaisen enemmistön.

Mutta minusta viimeistään keskustelun tässä vaiheessa kannattaa todeta se, että tämän omistussuhteen takana on etten sanoisi porvarillinen valtiokäsitys: valtio olisi aina hyvä ja objektiivinen.

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Ilmoitan jo tässä vaiheessa, että tulen äänestämään tämän lakiesityksen kohdalla sen puolesta enkä sitä vastaan. Viimeistään ed. Tennilän puheenvuoro sai minut vakuuttuneeksi tästä. Minusta tuon tyyppinen asennoituminen on suhteellisen yksisilmäistä. Ei nähdä sitä, että yksityinen yritys kuitenkin on yleensä, ellei aina huomattavasti joustavampi ja tehokkaampi

kuin julkinen sektori tai valtiollinen yritys. Minusta tämä ei ole aluepoliittinen kysymys laisinkaan. Jos se olisi aluepoliittinen kysymys, niin tuettaisiin kaikkia sillä alueella olevia yrityksiä eikä nimenomaan joitakin valtionyrityksiä kaikkialla maassa.

Sitten pitää muistaa se, että tässähän kuitenkin 51 % jää valtion omistukseen, joten mistään totaalisesta yksityistämisestä ei ole kysymys. Tähän eläkekysymykseen en ota kantaa.

Ed. Lammien: Arvoisa puhemies! Ed. Tennilän puheen jälkeen minäkin alan olla jo varsin vakuuttunut siitä, että yksityistäminen kannattaa, ja ainakin niitten tietojen mukaan, mitä yli Suomenlahden tulee, niin tulen entistä vakuuttuneemmaksi. Ed. Tennilä ymmärsi, miksi kokoomus ajaa tätä asiaa, mutta demareita hän ei ymmärtänyt. Minä en taas ymmärrä sitä, miksi kommunistisessa Neuvostoliitossa ollaan yksityistämässä, ja varmasti me nyt kuulemme seikkaperäisen selostuksen tästä.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Ei ole mahdollisuutta seikkaperäiseen selostukseen, mutta kun sopiva tilaisuus tulee, niin sekin tulee. Te porvarit olette ymmärtäneet kaiken aivan väärin perestroikan osalta. Neuvostoliitto ei ole, vaikka miten toivoisitte, muuttumassa kapitalistiseksi järjestelmäksi. Neuvostoliitossa tulee jatkossakin olemaan koko perusteollisuus valtion omistamaa. Tietysti omistusmuotojen sisältöä kehitetään kaiken aikaa. Siellä ei tulla yksityistämään yhtäkään valtion keskeistä yhtiötä tai laitosta. Tässä te olette ymmärtäneet kaiken väärin. Valtion toiminnan rinnalla kyllä tulee elpymään monenlaisen muuhun omistusmuotoon perustuva pienempi yritystoiminta, ja se on minusta oikein myönteistä. Mutta älkää luulko, että Neuvostoliitto kapitalismiin hypää. Siinä te hypäätte itse aivan suureen pimentoon ja pimeyteen.

Puhemies: Pyydän puhujaa palaamaan asiaan.

Puhuja: Mutta haluan vielä todeta ed. Virolaiselle, että eivät yksityiset hyvää hyvyttään näihin valtionyhtiöihin tule — niin kuin teistä näyttää joku käsittävän — antamaan rahaa. Nehän tulevat sinne ottamaan rahaa ja määräämään tietenkin.

Lopuksi siitä, vaikuttaako valtionyhtiöiden yksityistäminen näiden aluepoliittiseen rooliin,

totean, että siitä on Lapissa jo näyte: kun Kemira haluaa mennä pörssiin, niin se ei selvästikään huoli aluepoliittisia velvoitteita itselleen.

Kansanedustaja Gustafssonille sanoisin, että tässä ei olisi muka aluepoliittista ulottuvuutta. Juuri niillä perusteilla, että yksityinen teollisuus pyrkii mahdollisimman suureen tehokkuuteen, niin kuin hän sanoi "mahdollisimman suureen joustavuuteen", helposti unohtuu aluepoliittinen aspekti kokonaan. Tässä suhteessa minä taas olen aluepolitiikan kannalla mitä voimakkaimmin. Tämän vuoksi en halua ottaa tällaisessaan asiassa mitään riskiä, joka vaarantaisi aluepolitiikan hoitamista.

Ed. P a l o h e i m o : Herra puhemies! Tämä näyttää menevän nyt vihreitten jäsentenväiseksi keskusteluksi. Haluaisin huomauttaa ed. Pulliaiselle, että jos kysymys on aluepolitiikasta, niin silloin on tuettava kaikkia tietyillä alueilla olevia yrityksiä riippumatta siitä, ovatko ne valtiojohtoisia vai ovatko ne yksityisiä. Jos on kysymys jostain muusta, niin silloin keskitetään tukeminen valtiojohtoisiin yrityksiin tai valtion omistuksessa oleviin yrityksiin.

P u h e m i e s : Tämäkin keskustelu irtautuu käsiteltävänä olevasta asiasta. Pyydän ed. Pulliaista käyttämään puheenvuoronsa käsiteltävästä asiasta.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Keskityn juuri käsiteltävänä olevaan asiaan sillä tavalla, että tässähän ei ole kysymys lainkaan tuesta, vaan yrityksen sisäisestä päätöksenteosta, ja kysymys on sisäisen päätöksenteon turvaamisesta oikealla tavalla niin, että kulloisellakin johtavalla poliittiselle voimalla eli ministeriöllä on määräysvalta valtionyhtiön päätöksenteossa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Laaksonen ed. Pulliaisen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

P u h e m i e s : Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ahde, E. Aho, Ahonen, Aittoniemi, Ajo, Ala-Harja, Ala-Kapee, Almgren, Anttila, Antvuori, Backman, Dromberg, Elo, Fred, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Heikkinen, Hietala, Hilpelä, Hokkanen, Holvatie, Hurskainen-Leppänen, Huuhtanen, Hämäläinen, Ikkala, Ikonen, Joenpalo, Jokiniemi, Jouppila, Jurva, Järvenpää, Jääskeläinen, Kallioma, Kankaanniemi, Karkinen, Kasurinen, Kauppinen, Kekkonen, Kietäväinen, Knuuttila, Kohijoki, Koistinen, Kokko, Korkia-Aho, Kortesalmi, Kuuskoski- Vikatmaa, Kärhä, Kääriäinen, Lahti-Nuuttila, M. Lahtinen, Laitinen, Lamminen, Lapiolahti, Lax, Lehtosaari, U. Leppänen, Lindroos, Linnainmaa, Louvo, Luttinen, Majjala, Malm, Mattila, Melin, Metsämäki, Miettinen, Moilanen, Myller, Mäki-Hakola, Mäkipää, Mönkäre, Mörttinen, Nordman, Nyby, Nyman, Paakkinen, Paasilinna, Paavilainen, Paloheimo, Pelttari, Pesola, Pesälä, Pietikäinen, Pohjanoksa, Pohjola, Puhakka, Puisto, Puska, Rajamäki, Ranta, Rantanen, Rehn, Renko, Renlund, Riihijärvi, Rinne, J. Roos, T. Roos, Rusanen, Ryyänen, Röntynen, Saari, Saarinen, Saastamoinen, Sasi, Savola, Savolainen, Siitonen, Sillanpää, Skinnari, Särkijärvi, Taina, Taxell, Tenhiälä, Tiuri, Turunen, Tykkyläinen, Tähkämaa, Törnqvist, Urpilainen, Valli, Valo, Varpasuo, Vastamäki, Wasz-Höckert, Westerlund, Vihriälä, Viinanen, Viljanen, Virolainen, Vistbacka, Vuoristo, Vähänäkki, Väänänen ja Zyskovicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

R. Aho, Andersson, Apukka, Astala, Helle, Kemppainen, Laaksonen, P. Lahtinen, Laine, Löyttyjärvi, Männistö, Pulliainen, Stenius-Kaukonen, Säilynoja, Tennilä, Uitto, Wahlström ja Vähäkangas.

"Tyhjää" äänestävät edustajat Sarapää, Siurainen ja Väistö.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Alaranta, Alho, Björklund, Björkstrand, Bärlund, Donner, Hautala, Hetemäki-Olander, Häkämies, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jansson, Jokinen, Juhantalo, Järvisalo-Karnerva, Jäätteenmäki, Kanerva, Laurila, P. Lepänen, Liikanen, Louekoski, Mäkelä, Nieminen, Niinistö, Ollila, Paasio, Pekkarinen, Perho, Pokka, Puolanne, Pystynen, Rauramo, Saapunki, Salolainen, Seppänen, Soininvaara, Suominen, Uosukainen, Vennamo ja Väyrynen.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 138 jaa- ja 18 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 40. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 20

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11

Suuren valiokunnan mietintö n:o 33

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys leimaverolain muuttamisesta on sinänsä myönteinen uudistus leimaverolakiin. Tämän lain hyväksymisen jälkeen leimavero olisi suoritettava vain kiinteän omaisuuden arvosta, jos kauppahinta jakautuu kiinteään ja irtaimen omaisuuteen. Tähän astihan yhteismäärästä on maksettu leimavero.

Olisi kuitenkin toivonut, että tässä yhteydessä hallitus olisi ryhtynyt laajemminkin korjaamaan leimaverolainsäädäntöämme. Se olisi merkinnyt pientä ja myönteistä vastaantuloa myös asunnon hankkijoille ja olisi ollut erityisen perusteltua etenkin nykyisessä vaikeassa,

jopa mahdottomassa asuntotilanteessa. Nythän omistusasuntojen hinnat ovat harpanneet niin ylös, että asuntoa ennestään omistamattoman on lähes mahdotonta hankkia omistusasuntoa nykytilanteessa.

Kohtuuton epäkohta leimaverolainsäädännössämme on edelleen tämänkin lain hyväksymisen jälkeen se, että asuntokiinteistöjen kauppahinnasta maksetaan leimaveroa 4—6 % ja käytännössä lähes aina 6 % kauppahinnasta, koska hinta yleensä ylittää 200 000 markkaa, joka on tämän 6 %:n leimaveron alaraja. Vähintä, mitä nyt olisi voitu tehdä asunnon ostajien vastaantulemiseksi, olisi ollut alentaa asuntokiinteistöjen kauppahinnan leimavero asunto-osakkeiden leimaveron tasolle eli 1,6 %:iin kauppahinnasta. Tämä olisi jo ollut edes pieni apu asunnon ostajalle. Lisäksi olisi jo vihdoin tullut päästä siihen järjestelmään, että ensiasuntojen kaupat olisi vapautettu kokonaan leimaverosta.

Uudistus ei olisi merkittävästi tuntunut valtion kassassa. Sen sijaan asunnon hankkijoille, nimenomaan ensiasunnon hankkijoille, se olisi merkinnyt myönteistä, tosin pientä lievitystä siihen asuntokurimukseen, missä monet nuoremme ja lapsiperheemme elävät.

Edellä sanotun perusteella ehdotan, että eduskunta hyväksyisi perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin kiinteistöjen myyntihinnasta perittävän leimaveron alentamiseksi asunto-osakekauppojen leimaveron tasolle sekä sellaisen järjestelmän luomiseksi, jonka mukaan ensiasunnon ostajan ei tarvitse maksaa leimaveroa asunnon ostohinnasta."

Ed. Mäki-Hakola: Herra puhemies! Lakiesityksessä lievennetään leimaverovelvollisuutta. Kuten tunnettua on, nykyään kaikkiin kauppakirjoihin merkitään säännös, että tämä kauppa ei koske irtainta omaisuutta, juuri sitä varten, että irtain omaisuus, joka myydään kiinteistökaupan yhteydessä, tulee leimaveron alaiseksi. Nyt täällä lainmuutoksella todetaan, että tämä irtain ei ole leimaveron alaista, mikäli irtaimen osuus pystytään kaupasta selvittämään. Tämä on huomattava käytännön parannus leimaveron rasitteeseen. Laki koskee myös yhteisöjen leimaverovelvollisuutta silloin, kun toimintaa kauppakirjalla siirretään tytäryhteisöille, ja lisäksi eräitä muita vuokratontteja koskevia asioita. Tämä on todella parannus asiaan ja lievennys leimaveroon.

Mitä tulee ed. Moilasan perustelulausumaan, on aivan totta, että tämä on ongelma. On puhuttu pitkään nimenomaan siitä, miksi asunto-kiinteistön leimaveron on oltava korkeampi kuin asunto-osakkeen leimavero. Tämä asia on parastaikaa hallituksen selvittettävänä ja tulee eri kannanottona otettavaksi esiin. Sen takia tämän asian yhteydessä me katsomme, että tällaista ponsilausumaa ei tulisi hyväksyä.

Ed. Almgren: Herra puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmän jäsenten käyttämisessä puheenvuoroissa on toistuvasti mainittu, että ryhmämme on hallituksen esityksen kannalla siltä osin kuin esimerkiksi valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja ed. Mäki-Hakola kertoi. Tässä suhteessa meillä ei ole mitään moitetta hallituksen esitystä vastaan.

Sen sijaan se puheenvuoro, jonka ed. Moilanen käytti leimaverojen ongelmallisuudesta kiinteistöjä ostettaessa, on tosiasia ja sen valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja myös myönsi. Olemme tietysti kiitollisia siitä, että hallituksella on hyviä pyrkimyksiä, mutta eduskunnan tehtävänä on tässä vaiheessa joka suhteessa kiihkeä sen kohtuuttomuuden poistamista, joka tällä hetkellä vallitsee.

Kannatan ed. Moilasan tekemää ehdotusta.

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Kuten jo aiemmin totesin, on myönteistä se, että irtain omaisuus vapautetaan nyt leimaverosta kiinteistökauppojen osalta, mutta tämä ei auta paljokaan asuntokauppa-asiaa, koska vain harvoin asuntokaupoissa myydään myös irtainta omaisuutta ja vielä vähemmän ensiasuntojen kauppojen yhteydessä. Näin ollen itse tähän asuntopoliittiseen problematiikkaan tämä esitys ei juurikaan tuo apua. Sen takia hallituksenkin tärkeänä pitämää leimaverojen alentamis- ja ensiasunnon leimaverojen poistamisuudistusta tulisi pikaisesti ryhtyä toteuttamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Moilanen ed. Almgrenin kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin kiinteistöjen myyntihinnasta perittävän leimaveron alentamiseksi asunto-osakekauppojen leimaveron tasolle sekä sellaisen järjestelmän luomiseksi, jonka mukaan ensiasunnon ostajan ei tarvitse maksaa leimaveroa asunnon ostohinnasta."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Tämän jälkeen äänestetään perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Moilasan ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 93 jaa- ja 49 ei-ääntä; poissa 57. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotukset laiksi tulo- ja varallisuusverolain 57 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 21

Lakialoite n:o 17

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12

Suuren valiokunnan mietintö n:o 34

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotukset laeiksi kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain 8 ja 9 §:n sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 248/1988 vp.

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3
Suuren valiokunnan mietintö n:o 35

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus laiksi Tammisaaren saariston kansallispuistosta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 244/1988 vp.
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4
Suuren valiokunnan mietintö n:o 36

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Valtioneuvoston kertomus toimenpiteistä työllisyyslain soveltamisessa vuonna 1987

Ainoa käsittely
Mainittu kertomus (K n:o 11/1988 vp.)
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 5

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

Ed. Elo: Arvoisa herra puhemies! Käsiteltävänä on nyt hallituksen kertomus työllisyyslain soveltamisesta vuonna 1987. Viime aikoina on maamme taloudellisista ongelmista puhuttu hyvin paljon. Joskus on saanut sen käsityksen,

että kun maassamme menee hyvin, niin siitäkin on haluttu muodostaa tietynlainen ongelma. Huolta on aivan oikeutetusti kannettu siitä, että vaihtotaseen vaje on kasvanut. Inflaatiota ei ole saatu painetuksi sille tasolle kuin vielä pari vuotta sitten ajateltiin. Toisaalta voidaan myös perustellusti sanoa, että oppositio on kieltämättä näitäkin vaikeuksia liioitellut.

Samalla on haluttu vaieta siitä, että maamme talouskasvu on osoittautunut pysyvämmäksi kuin voitiin vielä pari vuotta sitten aavistaa, ja erityisesti siitä, että työllisyyskehitys on ollut parempaa kuin monessa muussa maassa ja että maassamme täällä hetkellä vallitsee parempi työllisyystilanne kuin 13 vuoteen. Tämä ei suinkaan, herra puhemies, tarkoita sitä, että voitaisiin olla tyytyväisiä nykyiseen 5 %:n työttömyystasoon. Totta kai kaikin keinoin on pyrittävä siihen, että työllisyystilannetta voidaan edelleen parantaa, ja siihen epäilemättä on edellytyksiä.

Kertomusvuonna 1987 käytiin kiivasta keskustelua siitä, missä laajuudessa työllisyyslaki pitäisi panna voimaan vuonna 1988. Kuten muistetaan, työllisyyslain toteuttaminen päätettiin silloin aloittaa pahimmilta työttömyysalueilta, kuten aivan oikein on osoittautunut myös olevan.

Kokemukset työllisyyslain soveltamisesta ovat käsittääkseni olleet pääosin myönteisiä. Erityisesti nuorten osalta on tyydytyksellä pantava merkille, että nuoret ovat työllistyneet entistä paremmin yhteiskunnan tuen avulla, ja myös monien pitkäaikaistyöttömien kannalta nykyinen työllisyyslaki on ollut positiivinen. Tässä yhteydessä kannattaa tietysti jälleen kerran muistuttaa siitä, että työllistämisyksikö, joka on kuusi kuukautta, on tietysti aivan liian lyhyt. Heti kun taloudellisia edellytyksiä työllisyysjakson pidentämiselle on olemassa, olisi tietysti ryhdyttävä toimenpiteisiin jakson pidentämiseksi. Kuitenkin on syytä muistaa, että on todella suurista rahoista kysymys. Yhden kuukauden työllistämisyksikö merkitsee valtiontaloudessa noin 200 miljoonaa markkaa. Toki me olemme kaikki samaa mieltä siitä, että työllisyys on niin tärkeä asia, että yhteiskunnan on siihen myös voimakkaasti panostettava.

Eräänä vaikeutena työllistämisessä yhteiskunnan taholta on nähty se, että työn mielekkyyttä ei ole aina voitu osoittaa. Kun yhteiskunta, kunnat ja valtio, ovat työpaikkoja osoittaneet velvoitetutyöllistettävälle, on ollut havaittavissa, että monikaan ei ole ollut vakuuttunut

täysin siitä, että hänelle osoitettu työ olisi mielekästä. Täytyy tietysti muistaa, että yksilö kokee aina tilanteen omalta kannaltaan.

Tässä yhteydessä haluaisin erityisesti ottaa esille työllisyyslain soveltamisen yli 50-vuotiaiden osalta. Usein henkilöillä, jotka ovat yli 50-vuotiaana joutuneet työttömiksi, on takanaan 35—40 vuoden työhistoria, erittäin usein samassa työpaikassa. Kun kyseinen henkilö joutuu työttömäksi, niin on todella ymmärrettävää, että hänen on vaikea löytää motivaatiota työllistymiseen tai koulutukseen. Monissa tapauksissa kyseinen työttömäksi joutunut henkilö on vielä tehnyt ammattitaitoa vaativaa työtä, mutta joutunut, kuten useilla teollisuuspaikkakunnilla on asianlaita, rakennemuutoksen johdosta työttömäksi. Tässä yhteydessä erityisesti, kun on kyse ammattitaitoisesta työntekijästä, joka on joutunut työttömäksi, hänelle osoitetun työn mielekkyys korostuu.

Nykyisessä voimassa olevassa työllisyysasetuksessa todetaan mm. seuraavaa: ”Jos kunnan tai valtion työllisyyslain 17 §:n tai 18 §:n 3 momentin nojalla järjestämä työntekomahdollisuus olisi merkityksetön henkilön pysyvän työllistämisen edistämiseksi, ei työvoimatoimisto myöskään tee työhönsuositusta ellei henkilö sitä vaadi.” Kuitenkin ainakin minun saamieni tietojen mukaan tätä asetusta ei ole kovinkaan paljon sovellettu käytännössä, vaan työvoimatoimistot pyrkivät kaikissa tapauksissa osoittamaan työtä jopa tällaiselle yli 50-vuotiaalle henkilölle, jolla jo on takanaan 35—40 vuoden työhistoria. Useassakaan tapauksessa yhteiskunnan osoittama työpaikka, kuten olen täällä jo korostanut, ei ole mielekäs eikä edistä henkilön pysyvää työllistymistä. Siksi toivoisin, että hallitus antaisi entistä selvemmat ohjeet työvoimatoimistoille siitä, että kun ei ole kysymys pysyvän työllistymisen edistämisestä, niin henkilöä ei tulisi pakottaa työn vastaanottamiseen. Ilmeisesti on vielä niin, että tässä suhteessa käytäntö vaihtelee eri työvoimapiireissä ja eri työvoimatoimistoissa.

Tässä yhteydessä vielä haluan korostaa sitä, että vanhempien henkilöitten työllistymismotivaatiota vähentää se, että kun he menevät työhön, heidän tämän työjakson jälkeinen päivärahasa pienenee ja heidän eläke-etuutensa heikenevät. Onhan luonnollista, ettei tämä nosta kenenkään motivaatiota työhön menemiseen. Siksi toivon, että inhimilliset tekijät otettaisiin todella entistä paremmin huomioon työpaikkoja osoitettaessa.

Herra puhemies! Lopuksi haluan muuttamalla sanalla kosketella myös sitä, että alueelliset erot työllisyydessä ovat edelleen liian suuret maassamme. Monta kertaa tuntuu siltä, että erityisesti vaikeiden työttömyyspaikkakuntien tilastot peittyvät muihin alueellisiin tilastoihin, ja näin yhteiskunnan toimenpiteet eivät kohdistu tarpeeksi voimakkaina niille alueille, joilla työttömyys on kaikkein pahin.

Eräänä esimerkkinä otan esimerkiksi sen läänin, jota edustan, Turun ja Porin läänin. Varsinais-Suomessa viimeinen työttömyystilasto osoitti, että siellä oli työttöminä työikäisestä väestöstä 3,7 %, kun taas Satakunnassa eli läänin pohjoisosassa työttömyysprosentti oli lähes täsmälleen kaksinkertainen eli 7,2. Satakunnassa voidaan vielä todeta, että Porin ja Rauman seuduilla työttömyys on pysyvästi asettunut erittäin korkealle tasolle ja esimerkiksi Porissa lähestyy kaksinkertaista maan keskiarvoon nähden. Viimeinen työttömyystilasto Porissa osoitti väestöstä olevan 9,3 % työttömänä, ja Raumalla työttömyysluvut lähentelevät 8:aa %.

On aivan selvää, että tällaisissa tapauksissa yhteiskunnalta odotetaan lisätoimenpiteitä ja erityisesti toimenpiteitä, jotka ennakolta torjuvat ihmisten työttömyyden. Erityisestä panostusta me odotamme tällä hetkellä Satakunnassa koulutustason nostamiseen. Tietoyhteiskunnassa osaamisen ja tietotaidon merkitys korostuu entisestään, ja siksi toivomme, että valtiovalan toimenpitein Satakunnassa osoitetaan lisää koulutuspaikkoja, erityisesti korkea-asteen koulutusta. Samalla toivomme, että valtio kaikilla muillakin tavoilla tulee maakuntamme vaikean työllisyystilanteen helpottamiseen mukaan mm. osoittamalla maakuntaamme valtion työpaikkoja. Tästä aivan lyhyenä esimerkkinä totean, että esimerkiksi Turussa, jossa on lääninhallinto ja korkeakoulu, on 10 500 valtion työpaikkaa, ja Satakunnassa, jossa on puolitoistakertainen määrä asukkaita Turkuun nähden, on vain puolet siitä eli runsaat 5 000 valtion työpaikkaa. Kaikki tämä osoittaa, että alueellisesti valtakunnan voimavarat kohdentuvat hyvin epätasaisesti.

Kuitenkin, herra puhemies, tasapainoinen alueellinen kehitys on varmasti eduksi koko suomalaiselle yhteiskunnalle.

Ed. V i s t b a c k a : Herra puhemies! Kuten täällä on jo todettu, nyt on käsitellyssä valtioneuvoston kertomus eduskunnalle toimenpiteistä työllisyyslain soveltamisessa vuonna 1987.

Käsitlemme tällä hetkellä viimeistä kertaa vanhan työllisyylain mukaista kertomusta.

Vuoden 1988 alusta astui voimaan edellisen eduskunnan viimeisenä päivänä hyväksymä uusi työllisyyslaki. Tämä uusi työllisyyslaki, joka ei siis vielä käsiteltävänä vuonna ollut voimassa, hyväksyttiin pitkälti SMP:n sinnikkään työn tuloksena. Uutta työllisyyslakia oli maahan kaavailtu pitkään, sillä vielä nyt käsiteltävänä oleva työllisyyslaki oli osoittautunut riittämättömäksi torjumaan työttömyyden kasvun ja palvelemaan työnantajia heidän tarvitessaan työvoimaa.

Tämän takia SMP alkoi heti tultuaan hallitukseen vuonna 1983 vaatia uuden työllisyylain aikaansaamista. Alkuperäisenä vaatimuksemme oli varsin voimakas ja tehokas työllisyyslaki, jonka avulla olisi työttömyys saatu käytännössä poistetuksi maastamme. Valitettavasti tuolloisesta pääministeri Sorsan hallituksesta ei löytynyt riittävää poliittista uskallusta ja tahtoa SMP:n esittämän tehokkaan työllisyylain toteuttamiseksi. Sosialidemokraatit, keskustapuolue ja RKP halusivat saattaa voimaan vaikutuksiltaan lievemmän version, jolla ei myöskään ollut yhtä merkittävää työttömyyttä poistavaa vaikutusta kuin SMP:n esittämällä lakiehdotuksella olisi ollut. Hyväksytyssä muodossaan uusi työllisyyslaki on osoittautunut varsin käyttökelpoiseksi ja toimivaksi päinvas-taisista väitteistä huolimatta.

Vuonna 1987 vanhan työllisyylain mukaan työllistettyjä henkilöitä oli keskimäärin lähes 36 000. Työttömyys väheni lievästi käsiteltävänä olevana vuonna työttömyysprosentin ollessa keskimäärin 5,1. Lukemaa voidaan pitää eurooppalaisittain tai jopa koko maailman tasolla erittäin pienenä. Useimmissa Euroopan maissa sekä muissa länsimaissa työttömyysprosentti on lähes poikkeuksetta lähempänä kymmentä. Ainoastaan Ruotsissa ja Sveitsissä sekä osin Norjassa on päästy merkittävästi Suomen työttömyystasoa alhaisempaan työttömyyteen. Maamme työllisyyspolitiikkaa voidaan siis pääpiirteittäin pitää onnistuneena. Luonnollisesti oma vaikutuksensa on myös vakaalla taloudellisella kasvulla ja sen mahdollistaneella maltillisella tulo- ja hintapolitiikalla ja järkevällä talouspolitiikalla.

Herra puhemies! Työllisyylain toteuttamisessa niin käsiteltävänä olevan vanhan työllisyylain kuin nyt voimassa olevan uuden työllisyylain aikana on kuitenkin esiintynyt monia ongelmia. Useat näistä ongelmista ovat pieniä

työnantajia koskevia ja aiheutuvat joko riittävien määrärahojen puutteesta tai työvoimahal-linnon ja kauppa- ja teollisuusministeriön virkakoneiston jäykkyydestä. On täysin nurinku-rista, että henkilö, joka haluaisi aloittaa tukitoi-menpitein yrityksen ja jopa työllistää muitakin henkilöitä, joutuu odottelemaan hakemuksensa lausuntokierrosta ja käsittelyä ehkä jopa vuo-den ajan. Näin on valitettavasti tilanne vielä tä-nä päivänäkin. Tämän kaltainen yrittäjäksi ha-luavan työttömän tai lisätyövoimaa palkata ha-luavan yrityksen pallotteleminen byrokratian rattaissa on mielestäni täysin tuomittavaa. Mie-lestäni työvoimahallinnon ja kauppa- ja teolli-suusministeriön tulee päästä työllistämistä kos-kevien hakemusten käsittelyssä siihen, ettei ha-kemusten käsittely missään tapauksessa kestä yli kolmea kuukautta. Tämä on kohtuullista niin byrokratian kuin hakijankin osalta.

Uusi työllisyyslaki astui voimaan siis 1.1.1988 osassa läänejä. Lain voimaantuminen laajeni 1.1.1989 alkaen ja tulee edelleen laajenemaan ensi vuoden alussa. Kun valtioneuvoston kerto-muksessa eduskunnalle toimenpiteistä vanhan työllisyylain soveltamisessa vuonna 1987 ilme-nee, että jo vanhankin työllisyylain avulla on työllisyystilannetta saatu hiljalleen parannet-tua, voidaan täydellä syyllä odottaa, että vuo-den päästä käsitellessämme hallituksen kerto-musta työllisyylain soveltamisesta ovat luke-mat entistä paremmat. Viimeistään tuolloin joutuvat myöskin ne poliittiset tahot ja talous-piirit, jotka arvostelivat SMP:n esittäessä aja-tuksen uuden työllisyylain toteuttamisesta, pe-rumaan suuret puheensa.

Voimassaoleva uusi työllisyyslaki oli viime hallituksen merkittävimpiä, ellei merkittävin uudistus. Sitä voidaan pitää ilman muuta SMP:n tärkeimpänä saavutuksena vaalikaudel-la 1983—1987. Valitettavasti poliittisen pelin tuloksena laki ei tullut voimaan siinä muodosa, missä sitä alun perin kaavailtiin, ja toisaalta sen toteuttaminen jäi, kuten alussa mainitsin, viime eduskunnan viimeisille hetkille. Tätä voi-daan pitää pahana tyylivirheenä ja tyypillisenä esimerkkinä poliittisesta pelistä, mutta asiaa se ei sinänsä pilaa eikä mitätöi sitä, että maassam-me on tällä hetkellä varsin toimiva ja suhteelli-sen tehokas työllisyyslaki erityisesti verrattaessa sitä ja vuonna 1987 voimassa ollutta työllisyys-lakia.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Her-ra puhemies! En käyttänyt sosiaalivaliokunnan

mietinnön esittelypuheenvuoroa, mutta ehkä se olisi ollut siinä mielessä paikallaan, että työllisyysasioitten hoitaminen sinänsä on tietysti erittäin vaikea ja laaja-alainen asia. Työllisyyslaki on tietysti hyvin merkittävä, niin kuin ed. Vistbackakin toi esille, mutta sosiaalivaliokunnan mietinnössä, joka nyt kuitenkin on käsittelyn pohjana, haluttiin keskittyä työvoimahallinnon voimavaroihin, siihen, millä tavoin meillä työvoimaa iästä ja sukupuolesta riippumatta koulutetaan ja millä tavoin tulevaisuudessa tärkeä iäkkäämmän ja vanhemman väestön kuntoutus järjestetään. Nämä kaikki ovat erittäin merkittäviä asioita.

Esimerkiksi työvoimahallinnon kehittämisen osalta sosiaalivaliokunta lähti tällä kertaa täysin yksimielisessä mietinnössään siitä, että erälle työvoimatoimistoille eri puolilla Suomea annettaisiin kokeiluluonteisesti tietyt valtuudet toimia hieman vapaammin työllisyyden hoitamiseksi, mihin ed. Elokien viittasi. Valiokunnan mietinnössä tämä on otettu huomioon. Se on sellainen työllisyyslain säätämisen jatke, jota ed. Vistbacka äsken peräänkuulutti.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puheemies! Ed. Vistbacka käytti puheenvuoron, josta sai käsityksen, että kukaan muu ei koskaan ennen ollut esittänyt uuden työllisyyslain säätämistä, ennen kuin SMP:ssä keksittiin tämä ajatus. Näinhän asia ei tietysti ollut, vaan tämä on ollut varsin värikään ja voimakkaan poliittisen keskustelun aiheena pitkään, ja kommunisteilla on ollut erityistä harrastusta työllisyyslain aikaansaamiseksi. SMP:n osalta on myönteisenä todettava, että ministeri Leppäsen aikana asia sitten saatiin hallituksessa läpi. Mutta laissa on kuitenkin vielä monia puutteita.

Sosiaalivaliokunta ensimmäisenä kannanottonaan toteaa, että valiokunnan saaman tiedon mukaan harkinnanvaraiset työllisyysmäärärahat ovat riittämättömät. Nämä määrärahat ovat kuitenkin osoittautuneet työllistämisen käyttökelpoiseksi keinoksi. Nyt hyväksytyssä lisäbudjetissa on jo poistettu se rajoitus, jolla alun perin tämän vuoden budjetissa rajattiin samalla momentilla olevien velvoitetyöllistämismäärärahojen ja harkinnanvaraisten määrärahojen osuus. Nyt määrärahoja saa käyttää kumpaan tarkoitukseen tahansa, mutta ei se ratkaise tätä ongelmaa, koska määrärahat kokonaisuudessaan ovat liian pienet. Loppuvuodesta viimeistään tullaan siihen tilanteeseen, missä havaitaan, että edes lain mukaiseen vel-

voitetyöllistämiseen tarvittavia varoja ei ole käytettävissä, jos niitä nyt käytetään, niin kuin toivottavaa on, harkinnanvaraiseen työllistämiseen. Tämän vuoksi on välttämätöntä, että hallitus antaa lisäbudjetin, jossa lisätään niin valtion kuin kuntien työllisyysmäärärahoja.

Valiokunta on ottanut kantaa myös vajaakuntoisten työllistämiseen, koska kävi ilmi, että hyvin monessa työvoimapiirissä ollaan kokemuksen perusteella sitä mieltä, että vajaakuntoisten työllistämisen on vaikeutunut uuden työllisyyslain voimaantultua. Vain Lapin työvoimapiiristä kerrottiin tietoja, joiden mukaan tilanne olisi helpottunut. Vajaakuntoisten työllistämiseen on sosiaalivaliokunta käyttänyt jo pitkään runsaasti aikaa vaatien näiden henkilöiden työllistämiseen riittäviä määrärahoja ja riittäviä keinoja, joilla voidaan turvata heidän työnsaantinsa, koska tilanne on ollut koko ajan erittäin heikko. Nimenomaan pitkäaikaistyöttömät ovat usein vajaakuntoisia.

Nyt siis valiokunta vaatii erikseen vajaakuntoisten koulutukseen ja kuntoutukseen varattujen määrärahojen turvaamista niin, että määrärahojen on oltava riittävät ja tehokkaasti käytettävissä. Tämä on tärkeä vaatimus, ja toivoisi, että hallitus valiokunnan kannanoton mukaisesti ryhtyisi toimenpiteisiin.

Työllisyyslain mukaiset velvoitetyöpaikat ovat selvästi jo vähentäneet avointa työttömyyttä. Työllistämiskas on kuitenkin vain kuuden kuukauden mittainen. Jo silloin, kun lakia säädettiin, tästä asiasta keskusteltiin. Varsin moneltakin taholta vaadittiin, että työllistämiskas pitäisi olla vähintään 12 kuukautta, mutta hallitus ei suostunut muuttamaan tätä eikä myöskään eduskunnan enemmistö hallituksen kantaa seuraten. Tilannehan huononi aikaisemmasta sen vuoksi, että aikaisemmin harkinnanvaraisilla määrärahoilla oli ollut mahdollista työllistää yhtämittaisesti 12 kuukauden ajaksi työttömiä henkilöitä. Mutta myös harkinnanvaraisilla määrärahoilla työllistettävien työsuhde lyhennettiin viime vuoden alusta kuuteen kuukauteen.

Ministeri Puhakka on ed. Rinteen ja ed. Pulliaisen tekemiin kysymyksiin vastannut, että työllistämiskas pitiuuden vaikutuksesta ei ole vielä riittävästi tietoa, eikä en takia voida ryhtyä toimenpiteisiin. Tämä on mielestäni aika heikko perustelu, koska meillä on varsin pitkäaikaiset kokemukset siitä, että vähintään 12 kuukauden työllistäminen on perusteltua sekä työttömän itsensä kannalta että myöskin sen laitok-

sen, viraston tai yleensä työpaikan kannalta, joka työllistämisen järjestää.

Ministeri Puhakka vetoaa siihen, että on asetettu toimikunta tutkimaan lain vaikutuksia ja että toimikunnan selvitykset valmistuvat vasta ensi vuoden alussa, eikä ennen sitä voi ryhtyä toimenpiteisiin. Toisena perusteluna ministeri Puhakka käyttää sitä, että on otettava huomioon mahdollisen pidentämisen valtiontaloudelliset vaikutukset. On selvä, että velvoitetöjälakson pidentäminen lisää työllisyysmäärärahojen tarvetta. Ministeriön laskelmien mukaan lakson pidentäminen yhdellä kuukaudella lisäisi työllisyysmäärärahojen tarvetta noin 200 miljoonaa markkaa kuukaudessa. Mutta samanaikaisestihan se vähentäisi työttömyysturvamenoja, ja nimenomaan tältä kannalta lakson pidentäminen on perusteltua. Myös näiden henkilöiden verorahoina palautuu osa kustannuksista. Varmastikaan valtiontaloudelliset kustannukset eivät ylitä sitä hyötyä, että ihmisille pystytään järjestämään työtä, kun asiaa kaikilta kannoilta tarkastelee.

Ehdotankin, että perusteluissa lausuttaisiin seuraavaa: "Vuonna 1987 säädetty työllisyyslaki on osoittanut myönteisen vaikutuksensa työllisyyden parantumisena. Jotta laissa asetettu täystyöllisyysvelvoite voidaan toteuttaa, eduskunta edellyttää, että nuorten ja pitkäaikaistyöttömien velvoitetöitä jatketaan kiireellisesti kuudesta kuukaudesta yhteen vuoteen."

Valiokunta on varsin perusteellisesti paneutunut kuntoutuksen järjestämiseen ja esittänyt monia varteenotettavia ehdotuksia, miten asia tulisi hoitaa. Kuntoutusta ja kuntoutusajan toimeentuloturvan järjestämistä on kyllä tutkittu tässä maassa varmasti jo muutaman vuosikymmenen ajan, ja ikävä kyllä tilanne on edelleen heikko. Jälleen kerran on asetettu uusi työryhmä tutkimaan asiaa, vaikka perustelut konkreettisiin toimenpiteisiin ryhtymiselle olisivat jo varmasti olleet olemassa.

Kuten jo totesin, työttömät henkilöt ovat usein vajaakuntoisia. Heillä on erilaista sairautta, joka heikentää työkykyä, ja juuri tässä tilanteessa näiden henkilöiden on erittäin vaikea työllistyä uudestaan, ja sitä vaikeampi, mitä enemmän ikää on kertynyt. Tehokkaan ja toimivan kuntoutusjärjestelmän pitäisi alkaa tietysti jo silloin, kun henkilöt ovat vielä työelämässä mukana, ja työterveydenhuollon mahdollisuuksia kuntoutukseen osoittamiseen olisi parannettava niin kuin valiokunta ehdottaa.

Olemme nimenomaan vaatineet myös, että

kuntoutuksen toimeenpanon päätöksenteon on oltava riittävän nopeaa ja yksilölliset olosuhteet huomioon ottavaa. Päätökset viipyvät, mutta mikä pahinta, hyvin usein kuntoutusjärjestelmä ei ala ollenkaan toimia, vaikka henkilön työkyky on selvästi alentunut. Usein tilanne on mennyt siihen, että 300 päivän sairauspäiväraha oikeus on jo päättynyt ja eläkkeestä tulee hylkäävä päätös. Entiseen työhön ei ole paluuta. Voi olla, että se paikka on jo kokonaan menetettykin juuri sairauden vuoksi. On tapahtunut irtisanominen, mikä on nykyisen lainsäädännön mukaan mahdollista, ja näin ollen tämä henkilö on täysin tyhjän päällä tilanteessa.

Työvoimatoimistot ja Kelan paikallistoimistot käsittelevät näitä asioita, mutta usein eläkeratkaisuja tekevät ja kuntoutuspäätöksiä tekevät tahot eivät kohtaa toisiaan. Nykyisin kyllä on asiakasyhteistyöryhmiä työvoima-, terveys- ja sosiaaliviranomaisten välillä, ja se on tärkeää työtä, mutta valiokunnassakin kävi ilmi, että näiden yhteistyöryhmien ehdotuksille ei anneta kovin suurta painoa. Usein ne jäävät täysin vaille huomiota, kun eläkelaitoksissa tai muualla ratkaisuja tehdään. Siksi, niin kuin valiokunta esittää, näiden yhteistyöryhmien ehdotusten merkitystä olisi parannettava. Itse olin esittämässä, että tässä olisi pitänyt selvästi sanoa, että näiden ehdotusten velvoittavuutta on lisättävä, jolloin niille olisi todella saatu asema kuntoutusratkaisuja tehtäessä.

Tärkeä kannanotto mielestäni on sosiaalivaliokunnan mietinnön viimeisessä kappaleessa, jossa esitetään, että työkyvyttömyyseläkkeiden hylkäämistapauksissa on selvitettävä mahdollisuudet lääkinnälliseen ja ammatilliseen kuntoutukseen ja eläkkeen hylkäämisen asemesta annettava mahdollisuus määräaikaisen eläkkeen myöntämiseen, johon on liitetty kuntoutusvelvoite. Kaikki tämä on jo nykyisen lainsäädännön mukaan mahdollista, ja osittain järjestelmä toimiikin, mutta ikävä kyllä käytännön kokemusten perusteella olen havainnut, että hyvin monissa tapauksissa tämä järjestelmä ei toimi. Eläkelaitos antaa hylkäävän päätöksen, ja vaikka eläkelaitoksella on omat kuntoutussuhteerinsä, niin tämän eläketapauksen käsittely ei koskaan päädy kuntoutussuhteerin pöydälle. Tällä valiokunta on nimenomaan halunnut esittää sitä, että eläkelaitokset, nimenomaan työeläkelaitokset, ansioeläkelaitokset, käsitellessään eläkeratkaisuja aina käsitelisivät myös tämän kuntoutusasian.

Toivon todella, että näillä valiokunnan kan-

nanotoilla on käytännön merkitystä, kun asioita ratkaistaan.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta ed. Stenius-Kaukonen on nyt hieman epäilevä siinä mielessä, että hän oli itse valiokunnassa kaikkien meidän muiden tapaan hyväksymässä tämän linjan, mitä asioita nyt halutaan meidän työllisyyspolitiikassamme ottaa eduskunnan sosiaalivaliokunnan taholta esille. Me sovimme yhdessä siitä, että ne ovat työvoimahallinnon voimavarat, koulutus ja kuntoutus. Tämänkin asia, minkä hän nyt tässä ponnassa esittää, on ollut valiokunnassa esillä, tämä ongelma erittäin vakava asia, useaan eri otteeseen. Silloin, kun työllisyyslakia muutettiin, eduskunta tämän tapaisen ponnin nimenomaisesti hyväksyi, ja siis eduskunnan kanta on, että näin tulee tehdä. Hallituksen kertomuksen yhteydessä käsiteltiin samaa ongelmaa. Kaikki meistä tietävät, että tämä on ongelma. Mutta tämä mielestäni on nyt tietysti, voi sanoa, inhimillisesti ymmärrettävää yksittäisen kansanedustajan tai ryhmittymän pisteidenkeruuyritystä erittäin vakavalla asialla.

Ed. Hurskainen-Leppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen vaati puheenvuorossaan, että työllisyyslain työllistämismääräyksiä pitäisi pidentää yhteen vuoteen. Tällä hetkellä se on kuusi kuukautta, eikä henkilökohtaisesti ymmärrä, miksi sitä pitäisi pidentää vuoteen, kun jo tähän mennessä on saatu erittäin myönteisiä kokemuksia siitä, että kuuden kuukauden pitkäaikaistyöttömän työllistämisen jälkeen useat heistä on saanut vakinaisen työsuhteen, ja näin ollen tätä tukea ei ole enää tarvittu.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun valiokunnassa päätimme keskittyä näihin kolmeen asiaan, niin en myöskään jättänyt valiokunnan mietintöön vastalauseita, vaikka meillä on työllisyysasioista monista muista kohdista pidemmälle meneviä ehdotuksia. Halusin nimenomaan antaa valiokunnan yhteiselle päätökselle arvon ja tuoda täällä esiin meidän ehdotuksemme sitten muista asioista. Tarkoitukseni ei suinkaan ollut vetää välistä taikka tehdä jotain sellaista, mikä saisi valiokunnan puheenjohtajan takajaloilleen.

Erityisen syyn tähän mielestäni antaa se, niin kuin jo puheenvuorossani totesin, että täällä on kaksi ministeri Puhakan vastausta kirjallisiin

kysymyksiin, jotka ovat aivan tuoreita. Näiden perusteella, kun hän näissä vetoaa eduskunnan kantaan, että velvoitetyön pituus on kuusi kuukautta, eduskunnan tulisi ottaa nyt selkeä kanta, että velvoitetyöjaksoa tulisi pidentää. Mikään ei tietysti estä sitä, että sitä voisi pidentää esimerkiksi niin, että se on ensin kuusi kuukautta, ja jos työllistämistä ei tapahdu, niin jatketaan kuusi kuukautta, ja jos joku työllistyy, niin sen jälkeen velvoitetyö ei jatku. Tällaista me emme pyri tällä estämään.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Lyhyesti vielä toistan, että eduskunnalla on selvä kanta tässä asiassa, minkä ed. Stenius-Kaukonen on ottanut esiin.

Ed. Andersson: Herra puhemies, herra talman! Aluksi, ettei asia unohdu, haluan kannattaa ed. Stenius-Kaukonen tekemää perustelulausmaehdotusta.

Mielestäni sosiaalivaliokunnan mietintö korostaa ja ottaa esille tärkeitä ja keskeisiä asioita kuntoutuksesta, koulutuksesta jne. En kuitenkaan malta olla huomauttamatta siitä lauseesta, jossa puhutaan, että "pätevien väärinkäyttäjien kuntoutuksen järjestämiseen on kiinnitettävä huomiota siten, että heidän voidaan kuntouttaa työelämään". Tämä on tietysti hyvin kannatettavaa ja tärkeää, mutta kuten jokainen tietää, käytännössä erittäin monimutkainen ja hankala ja todella paljon resursseja ja erityistöimenpiteitä vaativa kenttä, jos tuloksiin halutaan päästä.

Aion nyt sen sijaan jonkin verran puhua työllisyyslain soveltamisesta rakenteelliselta kannalta.

Kun lukee kertomusta huolella, se kertoo meille, että perinteisen tuotannon työllisyys eli tavaratuotannon työllisyys on heikentynyt jälleen kertomusvuoden aikana, vaikka tuotanto on kasvanut 3,6 %. Tämä kertoo meille sen vanhan totuuden, että työvoimavaltainen tuotanto rationalisoi ja saneeraa, mikä tekee sen, että ihmisen asema työntekijänä on turvaton. Markkinoiden näkymätön käsi tunkeutuu sinne, missä ammattityöväki aikaisemmin on tuntenut asemansa turvalliseksi ja jatkuvuuden taatuksi.

Sosiaaliturvan tason keskeisimpinä mittareina ovat turvan kompensaatiotaso ja toisaalta sosiaaliturvan kattavuus. Vuoden 1985 alusta voimaan saatetun työttömyysturvauudistuksen tulosten seurantaa koskevan tutkimuksen mu-

kaan — tätä tutkimusta on rahoittanut työvoimaministeriö — suomalaisen työttömän perusturva eli peruspäiväraha oli vuonna 1982 suhteessa työssä käyvien keskiansioihin verrattuna ja eurooppalaisilla lukemilla arvioiden Italian jälkeen toiseksi alhaisin Euroopassa. Vastaavan sarjan kellokkaita ovat myös Ison-Britannian ja Itävallan työttömyysturvajärjestelmät.

YK:n Euroopan komission tutkimuksen mukaan Oecd:n teollistuneiden jäsenmaiden työttömyysturvan keskitaso oli 80-luvun alussa noin 60—70 % teollisuustyöläisten keskiansiosta. Työttömyysturvan huippua edustivat Tanska ja Hollanti, missä vastaava turvan kompensaatiotaso, siis taso verrattuna teollisuustyöntekijän keskiansioihin, oli peräti 90 %. Suomalaisen työttömyysturvan keskimääräinen taso jäi 44 %:iin. — Nämä luvut ovat Kari Vähätalon viime vuonna julkaistusta tutkimuksesta ”Työttömät ja työttömyysturvauudistus”.

Valtioneuvoston kertomus, jota nyt käsittelemme, vahvistaa tutkimustulokset, joiden mukaan työttömyyden määrällisen kasvun pysähtyessä ja osittain kääntyessä loivaan laskuun nuorten ja ikääntyneiden työntekijöiden ryhmässä työttömyys koettelee keski-ikäisiä, kenties teknologian syrjäyttämän ”vanhentuneen” ammattitaidon hallitsevia työntekijöitä kuin myös alhaisen peruskoulutuksen saaneita yhä pidempään. Tutkimustiedon mukaan pitkäaikaistyöttömät käsittävät noin kolmanneksen työttömistä, kun mukaan lasketaan toistuvaisluonteiset, mutta kolmen vuoden ajalle kasautuneet työttömyysjakso.

Pitkäaikaistyöttömien osuudessa ei ole tapahtunut dramaattista muutosta 80-luvun alun tilanteeseen nähden, mutta samalla on todettava, että nykyisen hallituksen politiikka ei ole kyennyt myöskään tuottamaan olennaista parannusta nuorten, alle 25-vuotiaitten ja pitkäaikaistyöttömien asemaan, kun tietopohjana pidetään valtioneuvoston omaa kertomusta ja lain toteutumista seuranneen tutkimuksen tuloksia.

Vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä oli keskimäärin 16 700 henkeä, mikä oli vajaat 2 000 henkeä enemmän kuin edellisellä vuonna 1986. Kertomuksessa todetaankin tuloksettoman politiikan keltovot tase näin: ”tulo- ja menoarviossa mainittua tavoitetta, ettei alle 25-vuotiaiden työttömyys ylittäisi yhtä vuotta eikä kenenkään työttömyys kahta vuotta, ei saavutettu” — siis tänä vuonna 1987, josta on puhe.

Vuoden 1985 työttömyysturvauudistus mer-

kitsi ansiosidonnaisen entisen työttömyyskassalaisen työttömän työttömyysturvan kohentamista, kun samanaikaisesti valtion kokonaan rahoittaman työttömyysturvan peruspäiväraha saavat yhtä työttömät kansalaiset saivat alle toimeentulominimin jäävää etuutta. Tässä mitarina voidaan käyttää toimeentulotuen ns. laajaa perusosaa eli 80:tä % kansaneläkkeen täydestä määrästä. Työttömän peruspäivärahan suuruus on tällä hetkellä nettomääräisenä noin 1 560 markkaa. Vaikka työttömyysturvauudistus paransi joidenkin työttömien ansiosidonnaista turvaa, tutkimustiedon mukaan keskimäärin joka neljäs työtön on uudistuksen jälkeenkin joutunut hakemaan toimeentulotukea sosiaalitoimistosta.

Suomalaisen työttömyysturvan liian alhaisen perustason lisäksi järjestelmän ongelmana on edelleenkin vain perusturvaan liitetty tarveharkintasäännöstö, jonka mukaan puolisoiden yhteenlasketusta tällä hetkellä noin 4 000 markan ylittävstä osasta vähennetään 75 %:lla etuutta.

Toinen työttömyysturvan rakenteeseen liittyvä rangaistuksellinen elementti ovat lakiin kirjatut pitkät karenssiajat. Saadakseen työttömyysturvaa työttömän on määräajoin ilmoitauduttava työvoimatoimistossa sekä otettava vastaan työvoimatoimiston osoittamaa sopivaksi katsottua työtä tai koulutusta. Muussa tapauksessa hän menettää määräajaksi, yleensä 2—6 viikoksi, työttömyysturvansa eli joutuu ns. karenssille. Lakiin on toisaalta kirjattu työttömän oikeus päivärahaan, mutta sosiaaliturvan saamisen ehtona on työttömän tietynlainen — voisi sanoa — työvoimapolitiittinen käyttäytyminen. Työvoimaviranomaisten tehtävänä on valvoa sitä, että työtön käyttäytyy lain edellyttämän kaavan mukaisesti. Tämän käyttäytymisen rikkomisesta rangaistaan pitkällä karenssilla, joiden langettamisesta päättävät paikallistason työvoimaviranomaiset. Järjestelmä tuottaa edelleenkin paikkakuntaakohtaisia soveltamiseroja, mitä voidaan mielestäni arvostella kansalaisten yhdenvertaisuutta loukkaavana asiana.

Arvoisa puhemies! Joukkotyöttömyys jatkuu kaikesta huolimatta edelleen maassamme. Osassa eri työttömien ryhmiä on havaittavissa työttömyysjaksojen pidentymistä, ja koulutuksellisin tai työllistämistoimenpitein ei voida ratkaista kaikkien työttömyysongelmaa. Heidän osaltaan keskeisin pulma on riittävän toimeentulon turvaaminen, minkä saamisen edellytyksenä on tällä hetkellä voimakkaasti kontrolloiva ja myös rankaiseva, osin työllisyyspolitiikan

välineeksi alistettu etuusjärjestelmä. Leimallisia tunnusmerkkejä tälle ovat mainitsemani tarveharkintaisuus ja järjestelmän pitkät karenssit. Kysynkin, herra puhemies: Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä työttömyysturvan poissuljentasaännösten helpottamiseksi ja karstimiseksi voimassa olevasta työttömyysturvalaista? Kysyn vielä, herra puhemies: Milloin tapahtuu pitkään odotettu vähimmäistyöttömyyspäivärahojen tuntuva tasokorjaus?

Ed. R. Aho: Herra puhemies! Sosiaalivaliokunta on kirjannut mietintöönsä seuraavan virkkeen: "Valiokunnan saaman tiedon mukaan harkinnanvaraiset työllisyysmäärärahat ovat riittämättömät." Mietinnössä valiokunta pitää näitä määrärahoja kuitenkin käyttökelpoisina. Toivottavasti arvoisat valiokunnan jäsenet eivät pahastu, kun totean, että virkkeen alku "valiokunnan saaman tiedon mukaan" antaa aivan virheellisen kuvan todellisuudesta. Nytkö vasta valiokunta on kuullut, että harkinnanvaraisia työllisyysmäärärahoja on liian vähän? Tulo- ja menoarvioiden lähete keskustelussa, yleiskeskustelussa ja yksityiskohtaisessa käsitelyssä me olemme luullakseni tuoneet kyllin selvästi esille määrärahojen niukkuuden. On vahinko, jos valiokunnan jäsenet ovat silloin sulkenet korvansa todellisuudelta niin, että vasta joltakulta asiantuntijalta saatu tieto on silmänne avannut. Parempi myöhään kuin ei milloinkaan. Odotankin, että valiokunnan mietintöön yhtyneet jäsenet nyt vaatisivat pikaisesti lisämenoarviota ja tukevat ensi syksynä ehdotuksia harkinnanvaraisten työllisyysmäärärahojen lisäämisestä. Näistä harkinnanvaraisista määrärahoista kannattaa puhua pidempäänkin.

Työllisyyslain uudistamisen myötä määrärahat jaettiin velvoitetyöllistämiseen ja harkinnanvaraiseen työllistämiseen. Kun näiden kahden rahaerän kehitystä ja niillä työllistettyjen määriä tarkkailee, toteaa, että työllisyyslain uudistus valuu hukkaan siksi, että harkinnanvarainen työllistäminen vähenee sitä mukaa kuin velvoitetyöllistäminen lain asteittaisen voimaantulon myötä lisääntyy. Työllisyyslaki ei siis tuo lisää rahaa, vaan samat määrärahat jaetaan nyt vain uudella tavalla. Tämän sosiaalivaliokunta lienee huomannut. Sosiaalivaliokunnan olisi tullut myös puuttua osi- ja osatyötyöllistämisen epäsosiaalisuuteen. Valiokunnan olisi tullut puuttua siihen, ettei koko- ja osatyötyö hakevalle osa-aikainen työ ole ratkaisu.

Suomalaisesta yrityksestä on tulossa hyvä työllistäjä ulkomaille. Suomalaisen yrityksen laajeneminen ulkomaille, erityisesti Länsi-Eurooppaan, on jatkunut nopeana. Vuodesta 1987 vuoteen 1988 suorat sijoitukset ulkomaille ovat enemmän kuin kaksinkertaistuneet ja olivat viime vuonna arvoltaan lähes 8 miljardia markkaa. Lähes puolet tästä meni Euroopan yhteisöjen maihin. Sijoitusten yhteenlaskettu arvo oli viime vuoden lopussa lähes 25 miljardia markkaa. Ulosviedyistä rahoista tulee takaisin vain murusia. Ulkomaille saatua tuottoa ei suinkaan kotiuteta. Ne investoidaan edelleen ulkomaille. Näin suomalainen yritys luo yhä useammin työpaikkoja ulkomaille.

Hallitus ja Suomen Pankki eivät kertaakaan ole asettaneet kyseenalaiseksi kyseisiä sijoituksia. On tietysti totta, että kansainvälistyminen tekee ulkomaansijoituksista yritysten kannalta tärkeitä, välttämättömiäkin, mutta mitä niistä hyötyy työtön suomalainen? Ei sitten yhtään mitään.

Ed. Väistö: Herra puhemies! Vuoden 1987 työllisyyskertomusta käsitellään tilanteessa, jolloin maassamme on suotuisa taloudellinen kehitys. Voidaan puhua jopa talouden kuumenemisesta, johon pääsyyinä on voimakas keskittyvä kehitys ja pääkaupunkiseudun osalta tänne jatkuvasti lisääntyvä muutto. Ongelmaksi on muodostumassa myös vaihtotaseen vajeen voimakas kasvu, joka uhkaa taloutemme kehitystä tulevina vuosina. On ennakoitu, että laman merkkejä on jo mm. sahateollisuudessa näkyvissä siinä määrin, että tilanne tulee viimeistään vuoden kuluessa tuntuvasti heikkenevä. Tehdyt ratkaisut talouspolitiikassa ovat osaltaan heikentämässä pidemmällä aikavälillä suomalaisen työn ja suomalaisten tuotteiden menestymistä maailmanmarkkinoilla.

Tässä tilanteessa sopii tietysti arvioida, millä tavoin työttömyys kohdentuu siinä tilanteessa, kun taloudellinen kehitys heikkenee. On pelättävissä, että työttömyyden rajuin kasvu kohdistuu juuri niille alueille, missä työttömyys on tänäkin aikana, jolloin keskimääräinen työllisyys on kohtuullisen hyvä, ollut heikointa.

Vuoden 1987 työllisyyskertomusta käsitellessään sosiaalivaliokunta keskittyi lähinnä kolmeen pääkysymykseen. Näitä olivat työvoimahallinnon voimavarat, koulutus ja kuntoutus. Työvoimahallinnon osalta niukkuutta on ennen muuta asiakaspalveluhenkilöstöstä. Ilmeistä tarvetta on myös työn painopisteiden muutta-

miseen ja tehtävien hoidon tehostamiseen menettelytapojakin tarkoituksenmukaistamalla. Myös työvoimahallinnossa osaava ihminen on tärkein voimavara. Enenevässä määrin työvoimahallinnon on kyettävä työttömien tai työttömyysuhan alaisten ihmisten henkilökohtaisten työllistämissuunnitelmien laatimiseen. Tässä suunnitelmassa koulutus, työllisyyskoulutus tai henkilöstökoulutus, on keskeisellä sijalla. Tällä tavoin työtön saadaan pysyvästi työllistettyä.

Meillä käydään parhaillaan laajaa keskustelua siitä, millä tavoin aikuiskoulutusjärjestelmää kokonaisuudessaan jatkossa uudistetaan. Nämä suunnitelmat, joista myös sosiaalivaliokunnassa kuulumme asiantuntijoiden kertomana, ovat johtamassa varsin perinpohjaisiin muutoksiin koulutuspalvelujen ostoineen. On myös syntymässä uusia organisaatioita samalla, kun aikuiskoulutus laajenee ja monipuolistuu. Aikuiskoulutukselle on kokonaisuudessaan asetettu samanlaisia saavutettavuus- ja tasa-arvo-tavoitteita kuin nuorisokoulutukselle. Tässä suhteessa nykyinen työllisyyskoulutus on kohtuullisen hyvin täyttänyt tehtävänsä, kuten myös työllisyyskertomuksessa todetaan. Myös koulutuksen laatua ja tasoa on valvottu samaan tapaan kuin nuorisokoulutuksessa.

Sosiaalivaliokunnan mietinnössä on kannanotto, jossa korostetaan aikuisille suunnattavan koulutuksen vaativan erityisiä pedagogisia tietoja ja taitoja samaan tapaan kuin nuorisoasteen koulutuksen. Edelleen mietinnössä korostetaan, että opettajain koulutuksessa on kiinnitettävä huomiota aikuiskoulutuksen lisääntyvään merkitykseen ja varmistettava pätevien opettajien riittävyys. Tämä on työllisyyskoulutuksessa ollut osittain ongelmana. Koulutushan saattaa sisällöltään olla hyvinkin erikoistunutta, hyvinkin erityisammatteihin tähtäävää, ja ammattitaitoisista, pätevistä, myös käytännön työelämää tuntevista opettajista on voinut ilmetä niukkuutta.

Nykyistä työllisyyskoulutusta on osittain arvosteltu myös siitä, että työttömät eivät välttämättä koulutuksen jälkeenkään sijoitu markkinoille. On todettu, että koulutetaan niin sanotusti avoimille markkinoille, joilloin työllistyminen ei ole varmaa. Näinhän todella tapahtuu, mutta ilmeisesti suunnittelun ja ennen muuta henkilökohallituksen koulutus- ja työhönsijoittamissuunnittelun myötä tilanne koko ajan on kohenemassa. Samoin lisääntyvässä määrin toteutettava, niin maaseutuyrittäjien kuin myös muiden pienyrittäjien, koulutus ja yrittäjyyteen

tähtäävä koulutus on näiltä osin tuomassa ja tuonut myönteistä tulosta, kuten hallituksen työllistämiskertomus vuodelta 1987 myös osoittaa.

Ne arvailut ja arviot, joita aikuiskoulutuksen järjestämisperiaatteiden muutoksesta on, ovat varsin ristiriitaisia. Me tiedämme, että niillä alueilla, missä on suuria työnantajia ja missä toteutetaan aika lailla varman päälle koulutusta, tällaisia tilattuja kursseja, ne aika lailla onnistuvat myös uudessa tilanteessa. Kuitenkin niillä alueilla, missä työllisyys kaipaasi eniten kohennusta, tarvittaisiin myös lisääntyvästi työvoimapolitiittisia ja koulutuspolitiittisia toimenpiteitä niin, että saataisiin suunnittelun ja erityyppisten kehittämistoimien ja myös työvoimahallinnon resurssien käytön kautta syntymään uutta yrittäjyyttä ja uusia työpaikkoja.

Eilisessä Tekniikka ja talous -lehdessä otsoikoitiin suurin kirjaimin, että aikuiskoulutus tuotullessaan miljardimarkkinat. Lehtileikkeessä todetaan, että suunnitelmien mukaan työvoimaministeriö voi ensi vuoden elokuusta lähtien ostaa työllisyyskoulutusta keneltä tahansa. Yli-tarkastaja Seppo Larmo kertoo, että olemme jo saaneet joitain epämääräisiä tarjouksia yksittäisiltä fimoilta. Edelleen lehtileikkeessä todetaan: ”Larmo heittää esiin kuvitelman, jossa esimerkiksi kurssikeskusten atk-opettajat keksivät alkaa itse myydä opetusta. Kilpailussa häviölle jääviä kurssikeskuksia uhkaa konkurssi. Osa onkin jo palkannut markkinointijohtajan. Kurssikeskusten nimikin muuttunee ensi vuonna ammatillisiksi aikuiskoulutuskeskuksiksi.”

Tässä nähdään siis, että työllisyyskoulutus on pitkälti markkinointikysymys. Silloin herää epäily, että koulutusta järjestävät tahot, myös yksityiset yritykset yritys- ja bisnes-pohjalla toimivat kouluttajat, järjestävät sellaista koulutusta, jolle on markkinoita ja joka on mahdollisimman kannattavaa.

Minusta tässä tarkastelussa helposti unohtuu se, että koulutuksen aluepoliittiset ja myös koulutuksen laatuun liittyvät perustelut ja tavoitteet kärsivät nykyiseen järjestelmään verrattuna. Onkin hyvin tärkeää, että todella niihin asioihin, mitä myös sosiaalivaliokunta korosti kannanotossaan, kiinnitetään jatkossa aikuiskoulutusta kehitettäessä hyvin voimakkaasti huomiota. On pidettävä huolta, että koulutusjärjestelmä tukee alueellista kehittämistä, tukee sellaisten työpaikkojen ja sellaisen yritystoiminnan syntymistä ja säilymistä, joka antaa tasapainoisen kehittymisen edellytyksiä myös kehi-

tysalueille ja myös siellä toimiville pienille kehittyville ja monipuolistuville yrityksille.

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Käsittävänä oleva asia on laaja ja merkittävä, ja on hyvä, että siitä ja valiokunnan mietinnöstä keskustellaan seikkaperäisesti. Sen vuoksi ehdotan, että asia pannaan pöydälle ensi perjantaina 14.4. pidettävään istuntoon, jolloin edustajilla on mahdollisuus jatkaa keskustelua työllisyyslain soveltamista koskevista toimenpiteistä.

Ed. Skinnari: Herra puhemies! Ehkä on tarkoituksenmukaista, että asia pannaan pöydälle, koska yksi ryhmä on tätä pyytänyt, tosin pieni, mutta se heille suotakoon. Kannatan ed. Moilasan ehdotusta.

Puhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja sitä on kannatettu, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Moilanen ed. Skinnarin kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Moilasan ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

11) Ehdotukset laiksi tullitariffeja ja kauppaa koskevaan yleissopimukseen liitettyyn Suomen tullimyönnytysluetteloon tehdyn muutoksen hyväksymisestä ja laeiksi tullitariffin, tuontimaksulain ja elintarviketuotteiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 214/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 14

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 14.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähtetään suureen valiokuntaan.

12) Ehdotus laiksi Kreikan kanssa sosiaaliturvasta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 4
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 15

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

13) Ehdotus laiksi rakennuslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 229/1988 vp.
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

Ed. Kokko: Herra puhemies! Rakennuslain uudistaminen on ollut pitkään vireillä, toki pieniä muutoksia on tehty jatkuvasti. Nyt käsiteltävänä oleva laajempi muutosehdotus sisältää paljon teknisiä muutoksia. Asetuksen antosäännöksen lisäksi lakiehdotus sisältää varsin laajat valtuudet määräyksien antamiseen.

Ehdotuksen mukaan kuntien rakennusjärjestyksiin sisältyvät lainsäädäntöä täydentävät määräykset voitaisiin korvata koko maata koskevilla säännöksillä ja määräyksillä. Ne annettaisiin asetuksessa ja Suomen rakentamismääräyksiä -kokoelmassa. Kunnan rakennusjärjestys säilyisi edelleen kunnallisena säädöksenä, jossa voidaan antaa paikallisista olosuhteista johtuvia täydentäviä määräyksiä. Näin lainmuutoksella pyritään selvästi suurempaan yhteinäisyyteen rakentamista koskeissa yleisissä määräyksissä.

Yhtenäisillä määräyksillä on tietysti myönteinen puolensa erikoisesti teknisten määräysten osalta. Näin voidaan päästä yhtenäisempään käytäntöön koko maassa. Toisaalta tämä on vastoin yleistä pyrkimystä kuntien oman päätäntävällän lisäämiseen, johon mm. vapaa-kuntakokeilun avulla pyritään. Näyttää siltä, että valtion viranomaiset eivät yleensä halua luovuttaa määräysvaltaansa kunnalliselle tasolle.

Tästä on selvä osoitus se, että tässäkin lainmuutoksessa valtuuston hyväksymä rakennusjärjestys olisi edelleen alistettava ministeriön tai lääninhallituksen vahvistettavaksi. Tällainen holhoaminen nykyaikana tuntuu täysin tarpeetomalta. Valiokunta ei kuitenkaan ole tältä osin tehnyt muutosehdotusta lakiin, mutta edellyttää mietinnössä että parhaillaan valmisteltavana olevassa toisessa rakennuslain osauudistuksessa alistamisesta luovutaan.

Lakiehdotuksen 10 b §:n mukaan rakennus-tarkastajan virka voi olla yhdistetty kunnan muuhun virkaan tai kunnilla voi olla yhteinen rakennustarkastaja. Valiokunta pitää yhteistä rakennustarkastajaa yhdistettyä virkaa parempana ja ehdottaa sen vuoksi ensisijaisuuden korostamiseksi muutosta kyseessä olevaan pykälään.

Toinen merkittävämpi valiokunnan muutos-ehdotus koskee valitusmenettelyä rakennuslautakunnan jaoston ja viranhaltijan tekemästä päätöksestä. Ehdotuksen mukaan niistä valitettaisiin rakennuslautakunnalle. Valiokunta ei pidä ehdotusta tältä osin tarkoituksenmukaisena. Tällöin luotaisiin kunnallishallintoon lautakuntatasolle uusi valitusmenettely. Valiokunta on muuttanut lakiehdotusta siten, että jaoston tai viranhaltijan päätökseen tyytymättömällä on oikeus saada asia rakennuslautakunnan käsiteltäväksi. Lautakunnan päätökseen voidaan siten hakea muutosta valittamalla kunnanhallitukseen ja lääninoikeuteen.

Erikoisesti haluan korostaa kunnan rakennusjärjestyksen merkitystä edelleen. Siinä on voitava antaa paikallisten olosuhteiden mukaan määräyksiä, kuten esimerkiksi talousrakennusten luvanvaraisuudesta haja-asutusalueella. Ministeriön asiantuntijoiden mukaan käytäntö voi säilyä entisen mukaisena tältä osin eli asiasta voidaan säätää kuntatasolla. Ei ole mitään mieltä, että vaikkapa heinäladon rakentaminen pelolle vaatisi normaalin rakennuslupamenettelyn rakennuspaikan mittauksineen ja paaluksineen.

Käsiteltävänä oleva rakennuslain muutos antaa varsin avoimet valtuudet ympäristöministeriölle sitovien määräysten antamiseen. Teknillisluonteisina yhtenäiset määräykset ovat perusteltuja. Kuitenkin on syytä korostaa, että jatkossa rakennuslakia uudistettaessa tulisi eri tavoin pyrkiä kuntien oman päätäntävällän lisäämiseen. Nykyinen rakennuslupien poikkeuslupamenettely on monilta osin tarpeeton ja turhaa työtä vaativa. Asia tunnetaan paikallistasolla sittenkin parhaiten. Ratkaisun pohjana on yleensä kunnan antama lausunto. Ainakin poikkeuslupien määrän vähentämisen luulisi siten olevan hyvin mahdollista.

Eri puolilla maata on vireillä maakuntaliittojen ja seutukaavaliittojen yhdistäminen uudeksi maakunnalliseksi liitoksi, joka hoitaisi molempien liittojen nykyisiä tehtäviä. Asia vaatii tietävästi kuitenkin sekä rakennuslain että kunnallislain muuttamista tietyiltä osin. Näitä muutoksia odotetaan nyt maakunnissa. Valmistelu näyttää kuitenkin pitkittyvän. Olisi välttämättä saada nämä muutokset mahdollisimman nopeasti eduskunnan käsittelyyn. Toivottavasti valmistelevat viranomaiset pääsevät näistä suhteellisen vähäisistä muutoksista lopultakin yksimielisyyteen.

Ed. A h d e : Herra puhemies! Kun valitettavasti rakennuslainsäädännön kokonaisuudistus kariutui poliittiseen vastustukseen, lainuudistuksessa on nyt valittu osittaisen parannustien tie. Hyvä näinkin. Ensimmäiset osat lähtevät liikkeelle käytännön muutostarpeista. Nyt käsitellyssä oleva osittaisuudistus koskee lähinnä rakentamisen valvontaa, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja esittelypuheenvuorossaan kertoi. Toinen syksyllä hallituksen käsittelyyn luvattu uudistus tähtää kuntatason kaavoituksen ajanmukaistamiseen. Onkin vaadittava, että osittaisuudistuksetkin muodostavat järjellä kokonaisuuksia. Näin voidaan lain seurausvaikutukset myös poliittisesti hallita.

Maapolitiikka liittyy olennaisesti kunnan kaavoitusjärjestelmään. Kaavoissa asuntorakentamisoikeus on vielä pelkkää paperia, joka ei asunnon tarvitsijaa tänä päivän lämmittä, ei ainakaan niitä yhtä miljoonaa, jotka elävät Suomessa puutteellisissa asunto-oloissa. Tämä paperilla oleva rakentamisen oikeus lämmittää vain arvonnousun toivossa maataan pantaavaa spekulointijaa. Sille se tuo suuren hyödyn. Vasta kunnan aktiivisen maapolitiikan kautta kaavojen tarkoitus voi tehokkaasti toteutua. Siksi

on pikaisesti ryhdyttävä toimiin myös kelvollisen maapoliittisen lainsäädännön eteenpäinviemiseksi ja aikaansaamiseksi. Mielestäni tässä asiassa hallitus on liian pitkään käynyt vain periaatteellista keskustelua. Muutoin nimittäin nämä pelkät kaavajärjestelmän uudistukset jäävät ilmaan parantamatta käytännössä ihmisten tai ympäristön olosuhteita.

Nyt käsittelyssä oleva uudistus on oikean suuntainen. Hallinnon tehtävänä ei minunkaan mielestäni ole pikkumaisella tarkastuksella etsiä virheitä, vaan edistää hyvää rakentamista. Toisaalta katto pään päälle ihmiselle on niin kallis rahallisestikin, että sillä hinnalla on lupa odottaa laadukasta jälkeä. Se katto ei saa vuotaa. Lakiehdotus selvittää tässä suhteessa rakennusalan vastuukysymyksiä, jotka ovat olleet merkitykseensä nähden ihmeteltävänä heikolla tolalla.

Ehdotus on siis askel eteenpäin, mutta ei vielä riittävä. Samalla kun rakennusalan normeja selkiinnytetään, on myös asuinrakentamisen vastuukysymyksissä löydettävä selvät ja pätevät osoitteet. Tämän takia on esitettävä vakava vetoamus hallitukselle. Sen tulee saattaa pikaisesti eduskunnan käsittelyyn rakennus- ja maapoliittisen lainsäädännön tärkeimmät uudistukset. Niillä esityksillä ja lainsäädännön parannuksilla on nyt todella kova kiire.

Ed. Sarapää: Herra puhemies! Tämä muutosehdotus, joka on toimitettu eduskunnan käsittelyyn, on hyvin pitkälle tekninen, kuten täällä on todettu. Tämän uudistuksen yhteydessä valiokunnalla oli halua edistää vapaakuntaajattelua ja se olisi poistanut mm. alistamisvelvollisuuden. Valitettavasti tähän kuitenkin valiokunnan voimavarat eivät riittäneet sen takia, että alistamisvelvollisuuksien poistaminen olisi edellyttänyt useita muutoksia eri pykäliin.

Valiokunnassa meille vakuutettiin, että rakennuslain seuraavan uudistuksen yhteydessä rakennuslakia tullaan muuttamaan siten, että rakennusjärjestyksen alistamisvelvollisuus kokonaan poistuu. Minun mielestäni tällä menetelyllä syntyy aika koominen tilanne. Rakennusjärjestyksen alistamisvelvollisuus on voimassa vain lyhyen aikaa ja muutaman kuukauden perästä se tullaan poistamaan. Minusta tämä ei osoita ainakaan hyvää hallintokäytäntöä.

Ed. Ahde puuttui kuntien kaavoitusmonopoliin ja katsoi, että kuntien pitäisi sitä tehokkaasti käyttää. Näin pitäisi, mutta valitettavasti varsinkin suurissa kunnissa kaavoituksen hyväksi-

käyttö on heikkoa ja näillä alueilla nimenomaan rakennusyhtiöt hyötyvät siitä, että ne voivat spekuloida maan arvolla ja kerätä tätä kautta erittäin suuria voittoja.

Ed. Varpasuo: Herra puhemies! Ed. Sarapään ja ed. Ahteen viimeksi käyttämiin puheenvuoroihin voi yhtyä sikäli, että toivomus siitä, että rakennuslain uudistuksen yhteydessä olisi annettu toimivia kokonaisuuksia, on todella oikeaan osunut vaatimus. Nimittäin tämä mainittu kohta, että rakennusjärjestyksessä edelleenkin on säilytetty alistamisvelvollisuus, on todella asia, jonka hallitus olisi voinut poistaa jo tässä yhteydessä, jos olisi ajateltu toimivaa kokonaisuutta.

Sen lisäksi, että tämä nyt annettava lakiesitys on vain hetken voimassa tältä osin, on muistettava sekin, että vapaakunnilla jo nyt on mahdollisuus olla alistamatta rakennusjärjestyksiään eli puolet Suomesta tällä hetkellä on jo tilanteessa, että kuntien ei tarvitse alistaa rakennusjärjestyksiään, ja nyt tällä pienellä muutoksella kuitenkin se säilytetään vielä muitten kuntien osalta ja aiotaan se kumota vähän ajan päästä. Tältä osin tämä uudistus ei ole oikein toimiva kokonaisuus. Siinä olisi hieman parempaa jälkeä voinut odottaa hallitukselta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

14) Ehdotus laiksi merimiesten palvelu- ja opintotoiminnasta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 26
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 6

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 15)—17) asia.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

**18) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 13
(HE n:o 81/1988 vp.)**

**19) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6
(HE n:o 31)**

**20) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 16
(HE n:o 17)**

**21) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 17
(HE n:o 18)**

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 16.35.

Täysistunto lopetetaan kello 16.09.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

